DANSK FORSORGSSELSKAB I 25 ÅR

1951 - 1976

DANSK FORSORGSSELSKAB I 25 ÅR

1951 - 1976

DANSK FORSORGSSELSKAB

Fortunstræde 1
1065 København K
Tlf. (01) 15 00 80
Giro nr. 4 00 03 31

Bestyrelse:

Politimester Erik Christensen
Afdelingsleder Jørgen Falch
Direktør E. Friehling, formand
Forstander J. Lange Jacobsen
Dommer Carsten Jepsen
Kontorchef Jon Johnsen, kasserer
Landsretssagfører Kjeld Lundgren, næstformand

Regnskabsfører:

Bogholder I. B. Jørgensen

Revisor:

Statsautoriseret revisor Carl Gudbergsen
Revisionsfirmaet Otto Glud

Forord

Dansk forsorgsselskab, som virker for forsorgen for personer, der er kommet i konflikt med straffeloven, har den 9. januar 1976 bestået i 25 år.

Selskabet overtog i 1951 ansvaret for hele kriminalforsorgen i frihed, men i 1973 besluttede folketinget, at justitsministeriet, direktoratet for kriminalforsorgen, skulle overtage den del af selskabets opgaver, som vedrørte selve straffuldbyrdelsen.

Dansk forsorgsselskab fortsætter imidlertid sin virksomhed i den overbevisning, at der ved siden af den statslige kriminalforsorg fortsat vil være brug for en privat indsats gennem økonomisk støtte og andre hjælpeforanstaltninger over for de mennesker, der som følge af lovovertrædelser er kommet i personlige, arbejdsmæssige eller økonomiske vanskeligheder.

Selskabets bestyrelse vil gerne rette en tak til alle, som i de forløbne 25 år har støttet selskabets virksomhed gennem pengebidrag eller på anden måde. Det er bestyrelsens håb, at det fortsat vil være muligt at opnå den nødvendige støtte til selskabets arbejde.

Kontorchef Jon Johnsen har udarbejdet den følgende beskrivelse af selskabets virksomhed i de forløbne 25 år.

Dansk Forsorgsselskabs forhistorie

Det først kendte danske fængselsselskab er et i Odense i 1797 stiftet „Selskab til tabte Borgeres Frelse“, der måtte indstille sin virksomhed efter få års forløb.

I 1830 stiftedes i byen Slesvig „en Forening til at tage Personer, som ere løsladte af Straffeanstalterne, og forvildede unge Mennesker i Byen Slesvig under Forsorg“.

Det københavnske Fængselsselskab stiftedes i 1843 på foranledning af Elisabeth Fry fra England, som i 1817 havde stiftet det første fængselsselskab i London. I august 1841 holdt Elisabeth Fry efter indbydelse fra dronning Caroline Amalie et foredrag i København, som førte til, at der blev dannet en komité, der skulle forberede dannelsen af et dansk fængselsselskab. Det københavnske Fængselsselskab fik, ligesom sit engelske forbillede, det dobbelte formål dels ved besøg i fængslerne og uddeling af bøger at virke for fangernes forbedring, dels at søge at bevare de løsladte fra nyt tilbagefald ved at skaffe dem arbejde og understøtte dem på anden vis. Efterhånden som staten selv gennem reformer af fangebehandlingen påtog sig hele forsorgen under fængselsopholdet, blev fængselsselskabets opgave begrænset til at fremme den løsladte fanges genoptagelse i samfundet.

I de følgende årtier stiftedes en række andre fængselsselskaber: Det fyenske Fængselsselskab i 1858, Horsens Fængselsselskab i 1859, Vridsløselille Fængselsselskab i 1860, Viborg Fængselsselskab i 1860, Det sjællandske Fængselsselskab i 1889 og Lolland-Falsters Fængselsselskab i 1892. Vridsløselille Fængselsselskab ændredes i 1913 til Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalters forenede Fængselsselskab, og i 1924 stiftedes Fængselsselskabet for de sønderjydske Landsdele.

I 1891 organiseredes „De danske Fængselsselskabers Fællesbestyrelse“ med et kontor i København, som koordinerede de selvstændige selskabers virksomhed og økonomi.

I 1902 stiftedes foreningen Fængselshjælpen, som opbyggede en landsdækkende organisation og varetog tilsyns- og forsorgsarbejdet for tiltalefritagne over 14 år, betinget benådede og betinget dømte.

I forbindelse med gennemførelsen af borgerlig straffelov af 1930 nedsatte justitsministeriet et udvalg, som bl. a. fremsatte forslag om den fremtidige organisation af kriminalforsorgen i frihed, og disse forslag blev i alt væsentligt gennemført ved anordning nr. 54 af 21. februar 1933 angående tilsyn med betinget dømte, prøveløsladte m. v., og der oprettedes et fællesorgan for de eksisterende private foreninger under navnet De Danske Fængselsselskabers Samvirke, som i 1941 ændredes til Fængselshjælpen og Fængselsselskabernes Samvirke med undertitlen Dansk Værne- og Tilsynsselskab. Der blev ved samtlige statsfængsler, statens arbejdshus og sikkerhedsforvaringsanstalten oprettet lokale afdelinger af sammenslutningen, medens efterforsorgen for klientellet fra ungdomsfængslet og psykopatanstalterne blev varetaget direkte af disse anstalters personale.

Stiftelsen af Dansk Forsorgsselskab

Det stod imidlertid efterhånden klart, at den noget indviklede organisationsform i høj grad var historisk betonet, og forvaltningskommissionen af 1946 anførte i en betænkning af 1949, at tilsyns- og forsorgsvirksomhedens organisationsform ikke var tilfredsstillende, idet organisationen var så indviklet, at det var vanskeligt at have klarhed over fængselsselskabernes og Fængselshjælpens indbyrdes forhold og saglige områder. Kommissionen henstillede derfor, at hele spørgsmålet blev taget op til overvejelse, herunder også spørgsmålet om, hvorvidt hele virksomheden burde overgå til en egentlig statsordning.

Fængselshjælpen og Fængselsselskabernes Samvirke havde allerede forinden i oktober 1948 nedsat et udvalg til nærmere undersøgelse af tilsynsvirksomhedernes forhold, særligt med henblik på en forbedring af den administrative struktur.

Udvalget kom til det resultat, at en stærk forenkling af organisationsformen var påkrævet, hvis det private initiativ på kriminalforsorgens område skulle bevares og udbygges, og at denne styrkelse af virksomheden kun kunne opnås ved en egentlig sammensmeltning af alle bestående foreninger og selskaber.

Behovet for en landsomfattende sammenslutning blev yderligere akcentueret, da der på dette tidspunkt var ved at blive stiftet en ny hjælpeorganisation, foreningen „Kredsen tilbage til Samfundet", som navnlig interesserede sig for at bistå de korttidsstraffede i landets arresthuse.

Direktør Otto Schlegel, formand for Fængselshjælpen og Fængselsselskabernes Samvirke, tog herefter initiativet til en organisatorisk ændring, og på et møde den 9. januar 1951 stiftedes Dansk Forsorgsselskab som en sammenslutning af de tidligere bestående foreninger og fængselsselskaber, hvis værdier og legatmidler blev overført til Dansk Forsorgsselskab.

Justitsministeriet godkendte den 12. marts 1951 Dansk For-

sorgsselskabs love, som bestemte, at det var selskabets formål – ved hjælp af midler, der stilles til rådighed fra privat eller offentlig side – at virke for forsorgen for personer, der er kommet i konflikt med straffeloven. Til dette øjemeds opfyldelse skulle selskabet varetage:

1. Økonomisk hjælpevirksomhed overfor lovovertrædere og deres familier.
2. Udførelse af de i straffeloven foreskrevne sociale personundersøgelser.
3. Tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte m. fl.
4. Drift af optagelseshjem m. v.
5. Enhver anden virksomhed som kan tjene til at hjælpe de straffede til at vende tilbage til almindeligt samfundsliv.

Selskabets udvikling i perioden 1951-1971

Afdelingsstrukturen og tilsynsvirksomheden

Ved selskabets stiftelse i januar 1951 var der ansat ca. 30 medarbejdere, heraf 12 forsorgsmedarbejdere, ved centralkontoret i København, som varetog forsorgsarbejdet i København og på Sjælland. Det øvrige land var delt op i 9 lokalafdelinger, som blev bestyret af ulønnede deltidsbeskæftigede medarbejdere, bl. a. advokater, politimestre og socialinspektører. Ved hvert statsfængsel oprettedes en afdeling af selskabet under ledelse af fængselsinspektøren, som varetog forsorgsarbejdet for de fra fængslet løsladte.

Selskabet overtog fra foreningen Fængselshjælpen et organisatorisk system med en lokal repræsentant i hver retskreds, som havde ansvaret for udførelse af personundersøgelser i retskredsen, og som selv påtog sig tilsynet med de betinget dømte eller drog omsorg for beskikkelse af en stedlig tilsynsførende. Retskredsrepræsentanten underrettede den lokale afdeling om personundersøgelserne ved at fremsende en genpart af den færdige undersøgelsesformular og orienterede ligeledes lokalafdelingen om nye tilsynsdomme og beskikkelser af tilsynsførende.

Det var imidlertid åbenbart, at der måtte ske en styrkelse af afdelingsstrukturen, og allerede i begyndelsen af 1952 ansatte selskabet en heltidsbeskæftiget afdelingsleder i de tre største afdelinger i Ålborg, Århus og Odense.

Straffelovskommissionen afgav i 1953 en betænkning om forsorgsdomme og betingede domme, hvori kommissionen bl. a. anbefalede en videre udbygning af kriminalforsorgens professionelle medarbejderstab til støtte for de ca. 1.000 private tilsynsførende, som stod til rådighed for forsorgsselskabet.

I 1956 blev tre mindre afdelinger i det sydlige Jylland lagt sammen i en afdeling med kontor i Kolding, hvor der blev ansat fast personale.

I 1958, 1959 og 1960 blev der ved henholdsvis Viborg-

afdelingen, Bornholms-afdelingen og Lolland-Falster-afdelingen ansat faste, professionelle forsorgsmedarbejdere, og dermed var alle lokalafdelingerne dækket ind med medarbejdere, som kunne lede og koordinere forsorgsarbejdet på det lokale plan.

I 1962 blev Sjællands-afdelingen udskilt fra centralkontoret i København.

Selskabets arbejdsopgaver voksede konstant gennem 1950'erne og 1960'erne, og i 1966 afgav Kolding-afdelingen en del af sit område til en nyoprettet afdeling i Esbjerg, og i 1967 blev Sjællandsområdet opdelt mellem en afdeling i Roskilde og en afdeling i Hillerød.

Samtidig med denne udvidelse af lokalafdelingernes kontorer og medarbejderstab gennemførtes også på selskabets centralkontor en betydelig udvidelse af organisationen. Ved selskabets stiftelse disponerede man over kontorlokaler i 3 etager i ejendommen Ny Kongensgade 9, men i 1956 overtog man endnu en etage og i 1962 den sidste etage, samtidig med at man ved udflytning af Sjællands-afdelingen sikrede sig yderligere udvidelsesmuligheder.

Disse udvidelser stod i forbindelse med en stadig forøgelse af antallet af uddannede forsorgsmedarbejdere med henblik på at forbedre kvaliteten af den sociale indsats, idet udviklingen stillede øgede krav til kriminalforsorgens effektivitet.

I 1956 og 1958 udsendte rigsadvokaten efter forhandlinger med selskabet instrukser om, at personundersøgelser skulle foretages i videre omfang, ligesom han indskærpede betydningen af, at der i de betingede domme blev fastsat de for tilsynets gennemførelse fornødne særvilkår. Dette medførte en fordobling af personundersøgelsernes antal fra 1.200 i 1954 til 2.400 i 1959. Der blev da oprettet en selvstændig afdeling for personundersøgelser ved centralkontoret, og i forbindelse med at lovreglerne om personundersøgelser blev ændret i 1960 udarbejdede selskabet en meget udførlig vejledning i foretagelse af personundersøgelser.

I 1961 gennemførtes en ændring af straffelovens regler om betinget dom, hvor man i stedet for straffelovskommissionens forslag fra 1953 om forsorgsdomme gennemførte to former for betinget dom, dels den traditionelle med udsat straffuldbyrdelse, dels den nye med udsat straffastsættelse. Hertil kommer endnu en ny sanktionsform, kombinationsdommen, som bestod af både en betinget og en ubetinget straf.

I forbindelse med forberedelserne til dette lovarbejde, som på afgørende måde skulle få indflydelse på selskabets virksomhed, bl. a. ved at ændre grundlaget for tilsynsmyndighedens kompetence, nedsatte justitsministeriet i 1960 et kriminalforsorgsudvalg, som navnlig havde til opgave at overveje, hvilke praktiske foranstaltninger der bør iværksættes med henblik på en effektivisering af kriminalforsorgen i frihed, herunder navnlig problemer vedrørende tilsynets effektivitet, optagelseshjem, ungdomspensioner, alkoholistbehandling og psykiatrisk behandling.

Udvalget afgav sin første delbetænkning i 1965 og anbefalede heri en udbygning af lokalafdelingerne, en udvidelse af den faste forsorgsmedarbejderstab, forhøjelse af honorarerne til de private tilsynsførende og de honorarlønnede personundersøgere, og opførelse af et par nye ungdomspensioner.

I 1965 gennemførtes iøvrigt en ændring af straffelovens regler om løsladelse på prøve, som åbnede muligheder for at prøveløslade strafafsonere med kortere fængselsstraffe. Antallet af prøveløsladelser med tilsyn steg som følge heraf fra ca. 500 i 1964 til ca. 1.000 i 1966.

Samme år gennemførtes en lov om nordisk samarbejde vedrørende straffuldbyrdelse, som bl. a. gav mulighed for, at et af danske myndigheder anordnet tilsyn kunne overføres formelt til et andet nordisk land, hvis den dømte tog ophold der, og således at opholdslandets myndigheder kunne træffe bestemmelse om fuldbyrdelse af den betingede straf eller reststraf ved overtrædelse af vilkårene i opholdslandet.

Kriminalforsorgsudvalget udsendte i 1969 sin anden delbetænk-

ning vedrørende problemerne omkring prøvetid, tilsyn og supplerende særvilkår, som kom til at danne grundlag for en omfattende instruktionsvirksomhed overfor personundersøgere og tilsynsførende.

I 1970 kom udvalgets tredie betænkning om rekruttering og instruktion af honorarlønnede tilsynsførende, hvori udvalget foreslog en forøget aktivitet omkring rekruttering af tilsynsførende og tilrettelæggelse af en mere systematiseret kursus- og instruktionsvirksomhed.

Som det vil fremgå af denne beskrivelse, var forsorgsselskabets arbejde i denne periode genstand for en meget intensiv kriminalpolitisk interesse med flere væsentlige lovændringer til følge, som berørte såvel personundersøgelser som betingede domme og prøveløsladelser.

I løbet af perioden 1951–1971 steg antallet af verserende tilsyn fra 3.100 til 6.300, og antallet af personundersøgelser steg fra 1.600 i 1951 til 3.100 i 1971. Personalet ved selskabets centralkontor og lokalafdelinger blev udvidet fra de tidligere omtalte 30 medarbejdere i 1951 til 161 medarbejdere i 1971.

Antallet af private tilsynsførende holdt sig nogenlunde konstant omkring 1.000 personer, men der skete en udskiftning af omkring 100 tilsynsførende om året.

De tilsynsførende rekrutteredes fra alle samfundslag, men der har siden forsorgsselskabets stiftelse været ført en konsekvent politik med hensyn til fortrinsvis at hverve de tilsynsførende blandt personer, som i kraft af deres uddannelse eller beskæftigelse havde særlige forudsætninger for at arbejde for deres tilsynsklienter. Denne udvikling illustreres af, at i 1951 udgjorde præster den største erhvervsgruppe blandt de tilsynsførende (276 af 921), medens den største gruppe i 1971 var socialrådgivere (121 af 1.006).

I takt med de øgede krav, selskabet har måttet stille til de tilsynsførendes arbejde med de enkelte tilsyn, fik selskabet i 1957 gennemført en væsentlig forbedring af tilsynshonoraret, og på

grundlag af kriminalforsorgsudvalgets betænkning fra 1965 lykkedes det fra 1968 at skaffe bevillinger til en forhøjelse af honorarets grundbeløb fra 5,50 kr. til 12,00 kr. pr. måned.

Selskabet udarbejdede i 1969 en trykt vejledning for tilsynsførende for at sikre en ensartet orientering af alle tilsynsførende.

I 1965 begyndte selskabet at stifte bekendtskab med de første grupper af unge lovovertrædere, som var præget af narkotikamisbrug, og i løbet af de næste par år stod samfundet ansigt til ansigt med et hastigt voksende socialt fænomen, som måtte gribes an på grundlag af en koordineret indsats, hvorfor regeringen nedsatte et særligt kontaktudvalg vedrørende ungdomsnarkomanien. Med udvalgets godkendelse opnåede forsorgsselskabet i 1969 en særskilt bevilling til at oprette en specialafdeling ved centralkontoret med henblik på en overordentlig intensiv forsorgsmæssig behandling af narkomanerne.

Da centralkontorets lokaler var udnyttet til bristepunktet, lejede selskabet supplerende lokaler i Vester Voldgade 94 fra januar 1970 for at skaffe plads til den nye specialafdelings 14 medarbejdere.

Institutionerne

Selskabet overtog ved sin stiftelse fire optagelseshjem, som Fængselshjælpen og fængselsselskaberne havde drevet gennem mange år, nemlig Assersbølgård, Lyng, Stengården og Engelsborg. Institutionerne var bygningsmæssigt forsømte, og bestyrelsen stod overfor en betragtelig opgave med hensyn til at modernisere og sanere institutionerne.

Stengården i Lyngby havde plads til 17 unge mænd, som kunne beskæftiges på hjemmets gartneri. Hjemmet blev næsten udelukkende anvendt til anbringelse af børneværnselever. Selskabet traf beslutning om at sælge ejendommen, og optagelseshjemmet blev lukket i 1955.

Salgssummen blev anvendt til køb af en hotel- og kroejendom

ved Brøndby Strand, som efter en ombygning blev taget i brug som ungdomspension i 1957 under navnet „Brøndbyhus" med plads til 20 unge mænd i alderen 18–25 år, fortrinsvis betinget dømte, som trængte til miljøskifte og intensivt tilsyn. Der var ikke beskæftigelsesmuligheder på institutionen, idet man ønskede pensionærerne placeret på det normale arbejdsmarked, således at de af deres normale løn skulle betale et passende beløb for deres kost og logi, nogenlunde svarende til en normal pensionatspris.

Ved etablering af denne ungdomspension ønskede selskabet at indhente erfaringer, der kunne være af betydning for de af straffelovskommissionen i den tidligere nævnte betænkning fra 1953 fremsatte forslag om forsorgsdomme med pålæg om at tage ophold i egnet hjem eller institution.

Brøndbyhus blev i 1961 udvidet med en tilbygning, som bl. a. forøgede kapaciteten med 4 pladser og en funktionærbolig.

Engelsborg i Lyngby, som havde været drevet af Fængselshjælpen siden 1907 som optagelseshjem for 17 unge kvinder, blev ligesom Stengården hovedsagelig brugt til anbringelse af børneværnselever under ganske restriktive forhold og med beskæftigelse på hjemmet ved husgerning og vaskeri. Selskabet besluttede at iværksætte en gennemgribende modernisering af hjemmet, som blev lukket i 1959 under ombygningen. Man opførte en helt ny belægningsfløj med 24 enkeltværelser og moderniserede den gamle hovedbygning, og i 1961 kunne Engelsborg genåbnes som en kombination af ungdomspension og optagelseshjem for kriminalforsorgens og børneforsorgens kvindelige klienter, bl. a. med beskæftigelsesmuligheder på institutionen i form af vaskeri og skolekøkken.

Det viste sig at være forbundet med vanskeligheder at opretholde en passende belægningsprocent på Engelsborg, og i 1966 besluttede selskabet at afvikle samarbejdet med børneforsorgen ud fra den antagelse, at med et noget mere åbent regime overfor et ældre klientel ville det være muligt at gøre opholdet på in-

stitutionen mere attraktivt. Belægget var imidlertid fortsat for lavt, og man måtte erkende, at det kvindelige klientel, navnlig efter at sædelighedspolitiet havde indstillet retsforfølgningen af de prostituerede løsgængere i København, ikke kunne belægge Engelsborg fuldt ud. Efter et forstanderskifte blev Engelsborg i 1971 taget i brug som ungdomspension for et blandet klientel, idet halvdelen af pladserne blev stillet til rådighed for mandlige klienter.

Lyng ved Sdr. Omme havde været brugt som optagelseshjem siden 1904, fortrinsvis for lidt ældre, tidligere afsonere ofte præget af mangeårigt alkoholmisbrug. Der var plads til 40 optagne, som oprindeligt blev beskæftiget ved hedekultivering og senere ved landbrugsarbejde.

Belægningsbygningen fra 1915 var meget utidsvarende og overmåde brandfarlig, hvorfor man i 1964 havde planer klar til en ny belægningsbygning til 40 optagne. Nybygningen blev taget i brug i efteråret 1965, og allerede i 1967 indrettede man yderligere 7 pladser med henblik på, at man måtte forberede en begrænset overførelse af klientellet fra Assersbølgård.

Assersbølgård ved Brørup, som siden 1899 havde været drevet som privat optagelseshjem, blev i 1909 overdraget til Vridsløselille fængselsselskab, og samme år blev en ny hovedbygning taget i brug med 32 pladser, beregnet for den yngre del af tidligere afsonere, som her kunne beskæftiges ved landbrugsarbejde.

Efter at selskabet havde overtaget optagelseshjemmet viste det sig, at det var vanskeligt at holde hjemmet belagt tilfredsstillende, idet tiden syntes at være løbet fra denne institutionsform i relation til det yngre klientel, som i alt væsentligt var vokset op i bymiljøer og ikke kunne affinde sig med at blive beskæftiget ved landbrug. I 1966 tog selskabets bestyrelse derfor spørgsmålet om en ændret anvendelse af hjemmet op.

Efter forslag fra hjemmets forstander og afdelingslederen i Kolding-afdelingen vedtog bestyrelsen at bortforpagte landbrugsjorden i 1967 og omdanne Assersbølgård til en specialarbejder-

kostskole med kurser i bygge- og anlægsbranchen og i landtransportbranchen. Institutionen blev taget i brug som specialarbejderskole i efteråret 1968. Forventningerne til skolen holdt ikke helt stik, idet det, efter at planerne var realiseret, viste sig, at man ikke kunne opnå økonomisk grundlag for at udbetale den for elever på tilsvarende kurser normale kursusgodtgørelse. Skolen kunne derfor ikke konkurrere med de øvrige skoler i forhold til den frie kriminalforsorgs klienter, men det lykkedes at gennemføre den planlagte kursusvirksomhed med et klientel af afsonere.

Ved selskabets stiftelse havde man et snævert samarbejde med den selvejende ungdomspension „Ringgården" på Vesterbro i København, som efterhånden udelukkende modtog kriminalforsorgens klienter. I 1955 overtog forsorgsselskabet formelt denne ungdomspension, som havde plads til 8 logerende. Ringgården blev i 1971 ombygget til at fungere som en blandet ungdomspension og herbergsinstitution.

I 1964 tog selskabets bestyrelse skridt til at erhverve en ungdomspension i Århus, men man stødte på en del forviklinger i forhold til Århus kommune, som var interesseret i at erhverve den samme ejendom, som selskabet forhandlede om at købe. Resultatet blev, at selskabet afstod fra at købe den pågældende ejendom, og i stedet købte man en byggegrund i Skejby af Århus kommune. I december 1969 kunne selskabet indvi ungdomspensionen i Skejby i Århus med 24 enkeltværelser. Institutionen blev taget i brug efter samme retningslinier som ungdomspensionen Brøndbyhus.

Selskabets andre aktiviteter

Ved selskabets stiftelse videreførtes en fra Fængselshjælpen overtaget beskæftigelsesforanstaltning „Kontorassistancen", et maskinskrivnings- og duplikeringsbureau, hvor klienter oplært ved handel, kontorvirksomhed og lignende, som det var særlig van-

skeligt at skaffe arbejde, kunne beskæftiges en tid. Denne virksomhed blev nedlagt i 1967, da der ikke længere var behov for denne foranstaltning, og bureauets lokaler blev overtaget af centralkontoret.

Fra Fængselshjælpens tid var der ved centralkontoret et særligt arbejdsanvisningskontor med to medarbejdere, som havde kontakt med en række arbejdsgivere, som var positivt indstillet til at række en hjælpende hånd til sociale tabere, uanset at disse havde været i konflikt med loven. Denne betydningsfulde virksomhed blev opretholdt indtil 1970, hvorefter selskabet under forhandlinger med den reorganiserede offentlige arbejdsformidling fik truffet aftale om, at der blev stillet en medarbejder fra arbejdsformidlingen i København til disposition for centralkontoret fra 1. januar 1971 som en forsøgsvis samarbejdsordning.

Allerede i 1952 fik selskabet tilrettelagt et organiseret forsorgsarbejde omkring landets arresthuse, idet det var åbenbart, at der var et ikke ubetydeligt behov for et socialt hjælpearbejde overfor de i arresthusene hensiddende fanger. Arbejdet blev tilrettelagt således, at arrestforvarerne, som lagde stor interesse for dagen for fangernes forsorgsmæssige problemer, fungerede som selskabets frivillige, stedlige repræsentant og varetog hvervet i nært samarbejde med det sociale udvalg og selskabets lokale afdeling. Ved ordningens ikrafttræden overtog afdelingerne i Ålborg, Århus og Odense straks forsorgsarbejdet ved arresthusene i disse byer, og efterhånden som de øvrige lokalafdelinger blev udbygget med fast personale, gennemførtes ved alle arresthuse en ordning med regelmæssig forsorgsmæssig konsultation fra lokalafdelingerne.

I 1953 stillede selskabet en forsorgsmedarbejder til rådighed for opdagelsespolitiet på Politigården i København, som påtog sig at løse forsorgsproblemer for unge mennesker, som der ikke blev rejst tiltale mod efter endt efterforskning, men som efter kriminalpolitiets skøn havde behov for social bistand.

Denne virksomhed blev i 1968 kombineret med et tilsvarende

hjælpearbejde, som gennem en længere årrække havde været udøvet af Københavns ordenspolitis sociale hjælpetjeneste, idet selskabet fra 1. september 1968 overtog også dette arbejde ved oprettelse af en særskilt afdeling under centralkontoret.

I 1963 stillede selskabet en afdelingsleder til rådighed for politimesteren i Grønland med henblik på at få organiseret en kriminalforsorg i frihed i Grønland i overensstemmelse med det særlige kriminalretlige foranstaltningssystem under den grønlandske kriminallov. Justitsministeriet har senere overtaget ansvaret for kriminalforsorgen i Grønland.

Fra selskabets start var der knyttet en psykiatrisk konsulent til centralkontoret et par timer om ugen, og denne ordning blev med årene udvidet, bl. a. som følge af de nye behandlingsmuligheder overfor alkoholister, som fulgte efter antabusstoffets opdagelse, og som følge af den voksende anvendelse af særvilkår om ambulant psykiatrisk behandling. Ved de fleste afdelinger blev der efterhånden ansat psykiatriske konsulenter.

Selskabets økonomi

Selskabets økonomi var baseret på, at staten ydede et årligt tilskud til dækning af samtlige omkostninger, som var forbundet med tilsyns- og personundersøgelsesvirksomheden i videste forstand, således at de midler, selskabet indsamlede i form af medlemsbidrag og tilskud fra private og offentlige kilder, ubeskåret kunne anvendes til direkte økonomisk hjælp til klienterne. Selskabet udbetalte hvert år mellem 300.000 kr. og 700.000 kr. til sådanne hjælpeydelser.

Fra 1. april 1959 opnåede selskabet efter forhandlinger med justitsministeriet en ændring af statens bidrag i retning af en entrepriseordning, således at staten ydede selskabet en dyrtidsreguleret betaling pr. tilsyn og personundersøgelse, hvorved statens bidrag automatisk blev reguleret i forhold til ændringer i omfanget af det arbejde, selskabet udførte efter justitsministeriets

bemyndigelse. Ordningen gav selskabets bestyrelse en større fleksibilitet i den økonomiske administration, idet man herefter var frit stillet med hensyn til budgetlægningen på selskabets enkelte udgiftskonti. I forbindelse med denne ordnings gennemførelse blev der iøvrigt tilvejebragt mulighed for at etablere en pensionsordning for selskabets medarbejdere.

Statens overtagelse af tilsynsvirksomheden

I slutningen af 1960'erne viste der sig i flere af de politiske partier en voksende interesse for kriminalpolitiske problemer, herunder også for spørgsmålet om etablering af en statslig enhedsorganisation omfattende såvel fængselsvæsenet som kriminalforsorgen i frihed.

På samme tidspunkt foregik der i selskabets bestyrelse drøftelser omkring en ændring af selskabets interne administrative struktur. Det var bestyrelsens opfattelse, at selskabets administration efterhånden havde fået et sådant omfang, at bestyrelsen måtte koncentrere sig om budget- og regnskabsspørgsmål, medens den administrative kompetence iøvrigt måtte delegeres til en administrerende direktør i forbindelse med en tiltrængt udvidelse af det personale, der varetog den daglige administration.

Disse planer blev imidlertid stillet i bero, idet justitsministeriet i januar 1971 nedsatte en arbejdsgruppe med den opgave at afgive indstilling om den fremtidige fordeling af arbejdsopgaverne på kriminalforsorgens område mellem Dansk Forsorgsselskab og fængselsvæsenet.

Arbejdsgruppen afgav sin betænkning om spørgsmålet i november 1971.

Betænkningen beskæftigede sig kun med det principielle spørgsmål, om de opgaver, der henhørte under Dansk Forsorgsselskab helt eller delvis burde overføres til en statslig enhedsstyrelse for kriminalforsorgen, der omfattede såvel fængselsvæsenets institutioner som kriminalforsorgen i frihed. De praktiske problemer, der ville opstå ved en ændring af strukturen, tog arbejdsgruppen ikke stilling til.

Arbejdsgruppen overvejede den mulighed at fordele opgaverne således, at tilsynsvirksomheden og arbejdet med udfærdigelse af personundersøgelser blev overflyttet til staten, medens Dansk Forsorgsselskab fortsat skulle forestå driften af ungdomspensioner og optagelseshjem m. v. og drive økonomisk hjælpevirksom-

hed. Der var imidlertid i arbejdsgruppen enighed om, at hvis staten overtog tilsyns- og undersøgelsesvirksomheden, måtte også institutionsdriften varetages af staten.

Arbejdsgruppen nåede iøvrigt ikke til enighed, idet flertallet (5 medlemmer) fandt, at de synspunkter, der var blevet fremført i arbejdsgruppen, på afgørende måde talte for, at man måtte anbefale, at en statslig enhedsstyrelse overtog ansvaret for den samlede kriminalforsorg.

Flertallet lagde betydelig vægt på, at der gennem dannelsen af en enhedsledelse ville kunne opnås væsentlige administrative og koordineringsmæssige fordele, og at den stadig mere udtalte udviskning af grænsen mellem den fængselsmæssige og den frie kriminalforsorg med særlig styrke talte for, at de to områder også i organisatorisk henseende udgjorde en enhed. Mest afgørende for flertallet var dog det synspunkt, at en enhedsledelse var en forudsætning for tilfredsstillende, løbende koordinerende planlægning af den fremtidige kriminalpolitiske indsats på den samlede kriminalforsorgs område.

Efter flertallets opfattelse var der dog fortsat behov for en betydelig privat indsats i kriminalforsorgen, men man kom ikke nærmere ind på, hvilke opgaver der hensigtsmæssigt kunne henvises til at blive løst af en privat organisation.

Arbejdsgruppens mindretal (3 medlemmer) var af den opfattelse, at der ikke på baggrund af den hidtidige udvikling i kriminalforsorgen var tilstrækkelig begrundelse for at inddrage forsorgsselskabets opgaver under statens forvaltning. Hvis det derimod – som arbejdsgruppens flertal antog – var realistisk at regne med, at de nærmeste år ville bringe en radikal omlægning af kriminalforsorgen i frihed, hvorefter man afskaffede de private tilsynsførende og overlod alt forsorgsarbejdet til professionelle forsorgsmedarbejdere, således at statens udgifter til den frie kriminalforsorg ville blive tredoblet, ville mindretallet erkende, at der ikke mere var behov for forsorgsselskabets medvirken, og ville ikke udtale sig imod, at dets virksomhed i sin

helhed overgik til statsdrift. Efter at arbejdsgruppens betænkning var afleveret til justitsministeren, blev der truffet beslutning om, at justitsministeriet i løbet af efteråret 1972 ville fremsætte et lovforslag om oprettelse af en statslig kriminalforsorgsstyrelse.

I forbindelse hermed indledtes forhandlinger mellem fængselsdirektoratet og forsorgsselskabet om de økonomiske og praktiske forsorgs- og administrationsproblemer, som måtte løses i forbindelse med statens forventede overtagelse af selskabets virksomhed, og der førtes forhandlinger med personaleorganisationerne om løn- og pensionsvilkår ved overgang til statsansættelse.

I oktober 1972 fremsatte justitsministeren i folketinget forslag til lov om statens overtagelse af tilsynsvirksomheden med betinget dømte m. v.

Forsorgsselskabets bestyrelse traf samtidig beslutning om, at man efter lovforslagets gennemførelse ville søge at videreføre selskabets virksomhed med henblik på en fortsat privat, økonomisk hjælpevirksomhed til støtte for de kriminelle.

Justitsministeriet stillede sig positivt over for denne tanke og var indforstået med, at forsorgsselskabet fortsat kunne bestyre den legat- og fondskapital, som var tilvejebragt ved private tilskud til selskabet.

Ved lov nr. 144 af 28. februar 1973 om statens overtagelse af tilsyn med betinget dømte m. v. traf folketinget beslutning om, at Dansk Forsorgsselskabs virksomhed med hensyn til personundersøgelser, tilsyn med betinget dømte, prøveløsladte, tiltalefritagne og betinget benådede med flere skulle overtages af justitsministeriet fra 1. april 1973.

Justitsministeriet overtog i henhold til loven selskabets aktiver, herunder 5 institutionsejendomme, og indtrådte i selskabets lejemål af kontorer m. v., ligesom det offentlige indtrådte i selskabets forpligtelser.

Hele selskabets personale blev ved lovens ikrafttræden den

1. april 1973 ansat under justitsministeriet, direktoratet for kriminalforsorgen.

Samtidig med at den ovenfor omtalte arbejdsgruppe tog spørgsmålet om statens overtagelse af forsorgsselskabets virksomhed op, fandt selskabet sig stillet over for en særdeles vanskelig økonomisk situation.

Selskabet ansøgte i foråret 1971 justitsministeriet om en regulering af statens betaling pr. tilsyn, idet selskabet henviste til, at der gennem overenskomstmæssige lønreguleringer m. v. var påført selskabet så store merudgifter, at det i 1968 fastsatte grundbeløb pr. tilsyn måtte forhøjes. Selskabet henviste bl. a. til, at man i 1968 havde overtaget Københavns politis sociale hjælpetjeneste mod at få en særskilt årlig, ureguleret bevilling på 100.000 kr., men at de økonomiske forudsætninger var bristet, idet udgifterne var steget til ca. 215.000 kr. årlig. Selskabet havde endvidere fået en særskilt årlig, ureguleret bevilling på 670.000 kr. til etablering af en intensiv afdeling for narkomaner, men da antallet af narkomaner under tilsyn var mere end fordoblet i løbet af to år, var forsorgsarbejdet hurtigt blevet af stærkt forringet kvalitet, da der ikke var ansat yderligere personale. Selskabet havde iøvrigt ved nødvendige udvidelser af sine kontorlejemål pådraget sig en årlig merudgift på ca. 400.000 kr., overenskomstmæssige lønforhandlinger havde medført en årlig merudgift på ca. 860.000 kr., og der var påført selskabet lovbundne merudgifter, bl. a. moms, som ikke var blevet dækket af øgede statstilskud. Endelig henviste selskabet til, at betalingen pr. tilsyn burde reguleres under hensyn til, at der var sket en væsentlig forkortelse af tilsynsperioderne, som for selskabet betød en væsentlig koncentration af resocialiseringsprocessen.

Ud over henvisninger til disse faktiske omstændigheder, som havde relation til den allerede skete udvikling, søgte selskabet samtidig bevillingsmæssig dækning til gennemførelse af den instruktionsvirksomhed, som kriminalforsorgsudvalget havde stillet forslag om i sin betænkning fra 1970.

Selskabets tidligere ansøgninger om regulering af statens tilskud var hver gang blevet fremmet af justitsministeriet og imødekommet af de bevilgende myndigheder, men i 1971 måtte selskabet, på et tidspunkt hvor forhandlingerne om statens overtagelse af arbejdet befandt sig på de indledende trin, konstatere, at justitsministeriet ikke kunne fremme den velbegrundede ansøgning, hverken helt eller delvis.

Selskabet måtte derfor se i øjnene, at med de fastlåsede bevillinger skete der måned for måned en stadig forringelse af den frie kriminalforsorgs arbejdskvalitet, og for at klare de nødvendige udgifter til lønninger, husleje m. v. måtte selskabet trække stærkt på sin kassekredit i Fællesbanken for Danmarks Sparekasser. I slutningen af finansåret 1971/72 måtte selskabet overfor Fællesbanken erkende, at man i modsætning til tidligere ikke kunne have sikkerhed for, at staten ville føle sig forpligtet til at bevilge selskabet de til den fortsatte drift nødvendige midler. Fællesbanken opsagde herefter selskabets kassekredit til indfrielse pr. 1. april 1972. Under indtryk af denne alvorlige situation indledtes der fornyede forhandlinger med justitsministeriet, som fortsat vægrede sig ved at fremme en ordinær regulering af selskabets bevilling, men ministeriet udvirkede, at der blev ydet selskabet et statslån på 5 millioner kr., som skulle indfries senest 1. april 1973. Selskabet kunne med dette lån indfri sin gæld til Fællesbanken pr. 1. april 1972, men da man fra statens side fastholdt, at der heller ikke i 1972 kunne skaffes selskabet ordinær dækning for de faktiske udgifter, ydede staten endnu et lån på 7 millioner kr. til dækning af det forventede underskud i 1972/73. Også dette lån skulle indfries pr. 1. april 1973.

Selskabets revisor udtrykte alvorlige betænkeligheder ved denne økonomiske udvikling, som i realiteten var ensbetydende med, at selskabet var bragt i den situation, at man ikke var i stand til at fortsætte selskabets virksomhed efter 1. april 1973, uanset om loven om statens overtagelse af selskabets arbejde var blevet vedtaget eller ej.

Selskabets rekonstruktion

Efter at staten fra 1. april 1973 havde overtaget hele selskabets organisationsapparat, indkaldte bestyrelsen selskabets repræsentantskab og medlemmer til ordinært møde den 22. oktober 1973.

På såvel repræsentantskabs- som medlemsmøde var der tilslutning til bestyrelsens forslag om at søge at føre selskabet videre under de ændrede forhold, og medlemsmødet vedtog det fremlagte forslag til ændring af selskabets vedtægter.

I henhold til de nye vedtægter er det fortsat selskabets formål ved hjælp af midler, der stilles til rådighed fra privat og offentlig side, at virke for forsorgen for personer, der er kommet i konflikt med straffelovgivningen.

Til opfyldelse af dette øjemed udøver selskabet dels hjælpevirksomhed ved ydelse af økonomisk hjælp, herunder om fornødent også understøttelse af sådanne personers familie, dels anden virksomhed som kan tjene til at hjælpe de ovennævnte personer.

Det nyvalgte repræsentantskab, som består af personligt valgte medlemmer samt repræsentanter udpeget af en række foreninger og organisationer med tilknytning til erhvervslivet, retsvæsenet og det sociale system, afholdt sit første møde i april 1974 og foretog valg af en ny bestyrelse på 7 medlemmer, som afholdt sit første møde i september 1974, hvor man fastsatte de fremtidige retningslinier for selskabets virksomhed.

Bestyrelsen lagde herved til grund, at det offentlige ville kunne yde alle ordinære hjælpemidler, således at forsorgsselskabet kunne koncentrere sig om større økonomiske tilskud, som det offentlige af den ene eller anden grund ikke kan yde, fortrinsvis i form af støtte til uddannelse, boligtilskud, selvstændig erhvervsvirksomhed og eventuelt tillige til sanering af tyngende gæld. Med hensyn til anden form for støtte vil bestyrelsen være opmærksom på eventuelle behov for nye projekter og eksperimen-

ter, som der ikke er udsigt til, at den statslige kriminalforsorg vil være i stand til at sætte i værk inden for en overskuelig fremtid, herunder etablering af beskyttede boligmiljøer.

Selskabets ledelse 1951-1975

Direktør Otto Schlegel blev ved selskabets stiftelse valgt som bestyrelsens første formand. Schlegel havde i flere år beklædt posten som formand for foreningen Fængselshjælpen og var tillige formand for Fængselshjælpen og Fængselsselskabernes Samvirke. Schlegel var i sin sidstnævnte egenskab initiativtageren til den rekonstruktion af kriminalforsorgens organisation, som førte til dannelsen af Dansk Forsorgsselskab.

Direktør Schlegel beklædte formandshvervet til 1967 og kom således til at præge udviklingen i selskabets opbygning i næsten 17 år. Schlegel var ikke mindst optaget af at gennemføre den modernisering og nydannelse af kriminalforsorgens optagelseshjem og ungdomspensioner, som skete i disse år. Med sin store administrative erfaring lagde Schlegel vægt på at undgå en bureaukratisering af den private kriminalforsorg og det lykkedes ham i 1959 at få gennemført den tidligere omtalte ordning, hvorefter statens tilskud til selskabets drift fik karakter af en entrepriseaftale, som gav selskabet frie hænder til at fordele midlerne mellem de enkelte driftskonti efter de aktuelle behov inden for den samlede bevillingsramme.

Direktør Schlegel fortsatte som medlem af selskabets repræsentantskab indtil 1969 og udnævntes ved sin fratræden til æresmedlem af selskabet.

Civilingeniør Peder Korsgård fra Nyborg blev selskabets første næstformand. Korsgård blev allerede i 1926 formand for „Vridsløselille og Nyborg Fængselsselskaber“ og beklædte flere tillidsposter i de tidligere fængselsselskabers centralorganisation.

Ved civilingeniør Korsgårds død i 1956 valgtes direktør Skat-Rørdam til næstformand og beklædte dette hverv, indtil han i

1963 efter ønske trak sig tilbage på grund af svigtende helbred.

Direktør Poul Gaarden trådte i 1963 ind i selskabets repræsentantskab og valgtes samtidig til næstformand. I 1967 afløste han direktør Schlegel som formand for bestyrelsen. De følgende år bragte den hastige udvikling i selskabets struktur, som førte til, at direktør Gaarden i 1971 som formand måtte lede forhandlingerne med justitsministeriet omkring selskabets fremtidige skæbne.

Højesteretsdommer Helga Pedersen, som havde været medlem af selskabets repræsentantskab siden selskabets stiftelse, blev valgt som næstformand i 1967.

Efter statens overtagelse af tilsynsvirksomheden ønskede både direktør Gaarden og højesteretsdommer Helga Pedersen at trække sig tilbage fra de ledende poster i bestyrelsen.

Herefter blev direktør E. Friehling valgt som formand for bestyrelsen i 1974, og samme år blev landsretssagfører Kjeld Lundgren næstformand.

Direktør Friehling havde været medlem af selskabets repræsentantskab og bestyrelse siden 1967 og beklædte fra samme år hvervet som bestyrelsens tilsynsførende med kasse- og regnskabsvæsenet.

Landsretssagfører Kjeld Lundgren var med til at stifte „Kredsen tilbage til Samfundet" og blev ved forsorgsselskabets oprettelse i 1951 medlem af repræsentantskabet og trådte ind i bestyrelsen i 1965.

Da selskabet blev stiftet i 1951 overtog den daværende forretningsfører i Fængselshjælpen, kontorchef Knud Leudesdorff, stillingen som leder af forsorgsselskabets daglige administration.

Allerede 1. december 1951 blev afdelingsinspektør i fængselsvæsenet, Peter Ammundsen, imidlertid udnævnt til kontorchef i forsorgsselskabet, og han beklædte denne post, indtil han med udgangen af december 1970 trak sig tilbage fra stillingen som selskabets leder for at overtage et deltidshverv som tilsynsførende inspektør for selskabets institutioner.

Da spørgsmålet om kriminalforsorgens fremtidige organisationsform på dette tidspunkt var taget op af justitsministeriet, konstituerede bestyrelsen ekspeditionssekretær Jon Johnsen, der siden 1952 havde været tilknyttet selskabets daglige ledelse, som kontorchef, indtil han ved statens overtagelse i 1973 blev ansat i direktoratet for kriminalforsorgen.

POUL PETRI BOGTRYK/OFFSET A/S